

Z I D O V

GLASILO ZA PITANJA ŽIDOVSTVA

UPRAVA I UREDNISTVO: ZAGREB, ILICA BROJ 31 III. KAT.
RUKOPISI SE NE VRAĆAJU.

PRETPLATA: GODIŠNJE K 240, POLUGOD. K 120, ČETVRTGOD
K 60, POJEDINI BROJ K 6.— IZLAZI SVAKOG PETKA.

Političko opredjeljivanje*)

Piše dr. Aleksandar Licht.

I.

»Narodi nijesu vrećice za konfeti, u kojima odresci najraznolikijih rasâ leže isprebrkani; oni su legure, individualne prirodne tvorbe kao ahati tla«, kaže Fritz Kahn u svojoj knjizi »Die Juden als Rasse und Kulturvolk«. Za ovu biološko-kulturnu istinu jedva je koje pleme imalo tako malo razumijevanja kao što židovsko ova- mo od početka do pred kraj 19. vijeka. I to je jedno od mnogih paradoksa u židovstvu: pleme, koje je u kolu drugih naroda bijele rase toliko »drugačije« i protiv kojega izbija toliko žestoko instinktna odbojnost kao možda ni između bijelaca i crnaca u Americi, više je od svakoga drugoga, u izvjesnim fazama svoga istorijskoga bivanja, htjelo sebi da sugerira, da su narodi »vrećice za konfeti«.

Psihološki bi bilo zanimivo istraživati uzroke ovakovu neorganskom zastranjanju duha. Asimilacijona čežnja u židovstvu, jača možda no u ikojem drugome narodu, ali i bezuspješnija no u ikojega drugoga naroda, proizvire s jedne strane bez sumnje iz jednoga skroz oportunističkoga nagona: iz nagona za samoodržanjem pojedinih individuali ali uz jednovremeno napuštanje kolektivne individualnosti. Prirodno je, s utilitističkoga gledišta, da pojedinac, najpače ako je shrvan u borbi, izbjegava borbe i traži u životu bezborbeni put najmanjeg otpora. On s toga počinje da napušta i borbu sa sopstvenim narodnim genijem, koji ga čini »drugojačijim« i time ga izlaže neprijatnoj »pažnji« drugih. On ne će više da bude »drugi«, već prebjegava u redove na drugoj strani, da se među njima gubi; da im bude uslužan i koristan; da se u njihovoj vrevi gradi jednakim, i da u daljem toku »udomljivanja«, njegovo disonantno kričanje svraća pažnju na njegovo prevršivanje mjere. Prevršujući u tome i ne držeći se granica prirodnih manifestacija narodne individualnosti, pokazujući nestašicu onoga, što bismo mogli nazvati »organskim taktom«, on se i opet odaje kao »drugo- vačiji«. Ovu asimilatornu tendenciju u Židova pomaže uvelike i njihov jednostrani

*) Opaska piščeva: Misli, koje se ovdje izlažu, posve su lične; one se dakle nemaju uzeti kao rezultanta nekog općeg naziranja u židovstvu naše države, pa ni u nacijskome židovstvu. Ma da im je značenje više impresivno-subjektivno, one se ipak iznašaju u javnost, jer postoji potreba izmjene misli u cilju jedne orijentacije, koja, iako, ne treba da bude dogmatska, ipak mora da bude rukovodjena nekim općim načelima, a ne sušlim utilitarizmom ili oportunizmom.

duhovni razvitak u rasulu. U nestašici teritorijskih ograda a izvrgnuti napadima sa svih strana oni su, da očuvaju skupnu individualnost, stvarali duhovne ograde. Jedna hipertrofija suštoga racionalizma dovela je do toga, te se u istančanoj nje- me sholastici mal ne zasuo živi organski osnov biblijski, osnov u kome je kucalo srce i gospodovala živa duša naroda, ve- zanoga s prirodom. Po tome racionalizmu, koji je postao drugom prirodom, mozgovne su tvorbe jedne u mjetne logičnosti potisnule iskonsku prirodnost umovanja. Što je mozak domljivao, to se ukazivalo duhovnom zbiljnosti, ma koliko bilo u nesaglasnosti sa zbiljnosti ži- vota. Pa kolikogod je to ranije služilo tome, da se očuva duhovna jednovitost, toliko je ovo neorgansko umovanje do- vjelo do toga, da se, tek što je trublja na- viještala jednakost i slobodu, uslijed atro- fije organskoga živovanja i gledanja na svijet, mislilo, da se i nacije stvaraju du- hovnim konstruisanjem, definicijama. Tek što drugi narodi, koji su organski posto- jali ili su bili u organskom nastajanju, nijesu bili pristupačni ovakim konstruk- cijama, kolikogod je izvjesna škola u pravnoj nauci prve polovice i sredine 19. vijeka pogodovala nesocijološkim i neor- ganskim konstrukcijama naroda po spo- ljašnjim atributima: državnosti, granica itd. Jer narodi nijesu vrećice za konfeti.

II.

Zanimivo bi bilo podvrći analizi, kako se ovo asimilatorstvo izjasnilo u politici. I je li se »izjasnilo«?

Negacija židovstva kao organske cjeline očitovale se u pretežnome dijelu za- padnjačke židovske buržoazije u protiv- nome ekstremu: u veoma glasnoj afir- maciji pripadnosti državnoj naciji. To će reći: gdje je u jednoj državi bilo više nacija i gdje je jedna od njih imala pre- vagu, bilo numeričku, bilo samo političku, židovska je buržoazija prianjala toj na- ciji, a u partiji, uz koju je pristajala, ona je podcrtavala nacijsku netrpeljivost (vidi »Neue Freie Presse«). Ona doduše nije bila u ekstremno nacijskičkim partijama, a to prosto zato, jer su one isticale momenat rasne čistoće i bile vjerski i rasno nesnošljive. Ali karakte- ristično je i odaje jednu gotovo perverz- nost, što je na pr. jedan veliki dio asimila- torskoga židovstva, ne samo njemačko- ga, gutao i usvajao Chamberlainovu knji- gu: »Die Grundlagen des XIX. Jahrhun- derts«, tek zato, što je ovaj šovenski Ni- jemac, rođen u Engleskoj (ne nalikuje li, po tome, janjičarstvu mnogih židovskih asimilanata?), ovaj miljenik cara Vilima II., postavio tezu, da su poput svih Ari- jaca, Germani rođeni vladavci drugih

naroda. Što je on razvijao pod vidom znanstvenosti, koja je bila nada sve laž- na, jedan je dio »savremenoga« židovstva primao kao objektivnu znanost, i nije ga smetalo, što je taj isti Chamberlain u isti mah, razumije se, prikazao židovstvo kao čudoredno i duhovno nišku rasu. I danas još isto takovi »znanstveni« rasni antropolozi, koje je znanost odavna po- bila, poput Renana i Gobineaua, uživaju u asimilatornom židovstvu autoritet, po- red njihove osude židovstva. Jedan je Židov — gotovo bismo rekli: da ko dru- gi? —: genijalni Weininger, nasmogao bolesnu bestidnost, da je Chamberlainovu nauku o čudorednoj inferijornosti Žido- va, o njegovoj bezdušnosti pretjerao još preko mjere svoga učitelja. Ovi primjeri pokazuju, dokle vodi negacija sopstvenosti i želja da se drugima dokaže, kako su se sa svim raskinule veze s prošlosti i kako se sa svim, do jedne mjere koja je bolesna do duševne poremećenosti, »ušlo u narod«, čijim se članom hoće da bude. I to pokazuje, kako bi jedan dio židovske buržoazije, jednako kako je znao da ulazi u idejni antisemitizam, bio ušao i u najekstremnije nacijskičke partije, kad one ne bi bile po svome gle- dištu o rasi i konfesiji reakcionarne i ne- trpeljive. Tako im nije preostalo drugo, već da udju u t. zv. liberalne stranke, koje su ih primale, a kojih je židovski buržoa srednje Evrope bio zadnji Mohi- kanac, kad se liberalizam srozao.

Neka se ovo ne shvati krivo. S jedne strane ne mislim time generalizovati, a s druge strane ne mislim osporiti, da je bilo idealizma u tome bjeganju u drugi narod. Ova tendencija asimilovanja pre- ma gospodskim i gospodovnim nacijama imala je i jaku intelektualnu osnovku; ti su narodi, redovno, bili i kulturno viši od drugih. Intelektualna težnja Židova koja ih je gonila i goni preko mjere, da se kulturno uspinju, mnogo je dakle odlučiva- vala u tome njihovu opredjeljivanju pre- ma »državnim« nacijama. Ali za cijelo je u židovsko-buržoaskoj, kapitalističkoj i intelektualnoj, ma si najpače odlučivao momenat ličnoga obezbjedjenja, sigurnosti. To je razumljivo, i najmanje smiju da im to zamjeraju narodi, koji su ih pro- gonima i nesnošljivošću praktično silili, da se opredjeljuju u tome pravcu. Što im od toga trune samosvijest, židovska i čovječka, zbog toga imamo pravo da se žalimo mi, Židovi.

Tako je, po abnormnosti uvjeta u koje su bili stavljeni, došlo »prirodno« do jed- nog opredjeljivanja, u kome su načela igrala podređenu ulogu. Da je asimila- torni Židov u Njemačkoj, pa i u Alzaciji i u Istočnoj Pruskoj, bio uvijek Nijemac,

to se još da opravdati nacijskom homogenošću države. Da je i u Češkoj bio Nijemac, u nacijski heterogenoj Madžarskoj uvijek Madžar, može se razumjeti njegovim prianjanjem uz državu, to će reći gospodovnu naciju. Izvrnuti već kao Židovi neprijatnome raspoloženju, bili bi se izvrgli otvorenome neprijateljstvu gospodovne nacije, kad bi jačali redove nacijskih manjina. Ne htijući biti Židovi, koji bi interes, duhovni ili praktični, imali da se asimiluju nacijama »drugoga reda«? Pored toga židovski je građanin vazda i posvuda afirmirao državu. Što prirodnije, no da je prianjabo onamo, gdje je nailazio najjaču afirmaciju države, od koje jedine je smio i mogao očekivati zaštitu?

U Hrvatskoj je asimilatorno židovstvo bilo, da tako kažem, politički-dualističko. Za nj je, u glavnome, u vrijeme prije rata, vrijedilo, što je gore rečeno. U ono malo decenija, što su boravili u zemlji, oni nijesu uspjeli, pored asimilatornih težnja, da se ma i spoljašnje asimiluju hrvatskoj naciji, pa ipak su oni, ne znajući kadšto ni jezika, jednim dijelom »pro domo« bili ekskluzivne nacionaliste po tipu Hrvatske stranke prava, a prema nazoru: »Jedna zemlja, jedan narod« (sâm dr. Josip Frank nije nikada valjano naučio hrvatskog jezika). To je bilo, većinom, uvjerenje za kućnu upotrebu. »Zvanično«, to će reći kod izbora, oni su se opredjeljivali (kaošto uostaloa velikim dijelom i Srbi) državotvorno u širem smislu, unionističkome, nagodbenjačkome. Polazeći sa stajališta asimilatorstva oni su tako logički slijedili »zakon nužde«, kako je uopće važio za asimilatorni mentalitet...

Od ovog »srednjeevropskoga« tipa asimilatorstva odvađa se posveina onaj, koji bi se mogao nazvati »anglosaskim«. U državama anglosaske rase »nation« je primarno pojam državljanski. To su tipovi nacija najviše civilizacije, u kojima po tome nacijska samosvijest ne prevrću u nacijsku preuzetnost. Dostojanstvo nacije dovoljno je izradjeno i jako, pa mu ne treba preuveličavanja i rasne idolatrije, kako se razvila najvećma u Nijemaca, a i u nacija romanske rase. Građanske su slobode, građanska je jednakost zbiljska. Važi ličnost. Jedna mirna samosvijest ne osjeća se ugrožena od heterogenih plemena u svojoj plemenskoj izgradjenosti, pa s toga ni od koga ne traži odreke. U tom će biti i uzrok, zašto je, pored sve šarolikosti podrijetla, Američkoj Uniji uspjelo, državljanski amalgamovati najheterogenija plemena i zašto Velika Britanija može s uspjehom da vlada raznim dominionima i da računa na njihovu saradnju. U takovim državama ni lična samosvijest Židova nije mogla da pretrpi osjetljivu štetu. U njima dakle ni židovski građanin ne gubi svoje židovske samosvijesti, i, po njoj, engleski Židov jednako se osjeća vezan s cijelim židovstvom kao i istočni ili sefardski, ta dva najnacionalnija tipa u židovstvu. Ako u Židova anglosaskih država ima asimilacije, ona je civilizatorna i ne ide za raskidom plemenske veze; engleski je Židov afirmira i onda, kad je državnik na odgovornom mjestu ili uvaženi spisatelj, čak i kad ostavi vjeru otačca (D'Israeli, Montefiore, Reading, Mond, Samuel, Rothschild, Montagu i Zangwill). To su uspravni ljudi; otmenost

njihova patrijotskog gesta odskoče od neurasteničke utiranosti asimilatora na kontinentu.

Ostaje još, u okviru ovog općeg prijevoda, da se govori o asimilatorstvu židovskih socijalista i komunista. Židovstvo, koje iz sebe izdvaja ekstreme, nesumnjivo igra vidnu ulogu u tim pokretima, koji su, idejno, nosioci težnje čovječanstva za socijalnom jednakosti i pravdom. Njihov je udio u tim pokretima, ako se apstrahuje od sporednih pojava, nesebično čist i revnistan. No ova strana, ovdje, ne interesuje, već asimilatorska. Iskonski, židovski socijalista i nije bio asimilator. On se odricao svoje nacije, kadšto upravo neprijateljski (kao Marx), ali on se odricao nacijsstva u opće. Nije bio tek internacionalan, već je htio da bude anacionalan. Ali kad je u socijalizam počelo da ulazi razumijevanje, da se organska, kulturno-bijološka činjenica vezanosti ne da mozgovno maknuti, zapazila se u velikome dijelu židovskih socijalista vraćanje u sopstvenu naciju, srazmjerno više no u židovskoj buržoaziji. I tu tek šoveni dogme ostaju napolju (Trocki), dublje duše vraćaju se (Landauer). »Asimilatorstvo« marksističkih dogmatičara medju Židovima značilo je prekid s nacijstvom, ali ne prebjegavanje; oni su, osjećajući se nevoljko u židovstvu, tražili izlaz iz njega, ali su shvatili da to mogu činiti samo pod cijenu negacije narodnosti uopće.

Držim, da je bilo korisno da se dade ovaj opći pregled, kako bi se problem političkoga opredjeljenja suvislo promotrio. (Nastavit će se.)

Opći jevrejski kongres*)

Na posljednjoj godišnjoj konferenciji zaključen je saziv jednog općeg jevrejskog kongresa za obnovni rad u Palestini i vodstvu cion. organizacije predan je mandat, da izvede sve pripravne radove za saziv takovog kongresa. Medjutim izgleda, kao da pitanje ovakovog općeg jevrejskog kongresa nije još sasvim sazrelo, jer se unutar same cionističke organizacije čuju protuslovni glasovi i iznašaju argumenti za i protiv takovog kongresa. Osobito se rezko razilaze mnijenja, kada se radi o tome, da taj kongres preuzme ulogu Jewish Agency, koja prema tekstu mandata tako dugo pripada cion. organizaciji, dok je njezina organizacija i konstitucija zgodna za tu zadaću.

Treba jedno imati na umu. Izgradnja Erec Jisraela ne može biti isključivo djelo cionističke organizacije. Ona je pre-slaba za tu zadaću. Bez obzira na to, da li cionistička organizacija broji danas milijun organizovanih članova ili još više, ona ne obuhvaća cjelokupno jevrejstvo i ako je ona danas po svojoj konstituciji i programu jedina pozvana, da govori u ime cjelokupnog Jevrejstva. Ona je djelo jevrejske Palestine dovela do poznatih rezultata, dovela do međunarodnog priznanja, ali je sada vrijeme, da s time izađe pred cjelokupni jevrejski narod. Jer je na koncu jevrejski narod pozvan i je-

dini u stanju, da izgradi jevrejsku domaju.

Jedni tvrde, da se od toga ne može iščekivati znatna korist. Oni u jevrejskom narodu, koji su zainteresovani na izgradnji Erec Jisraela, rade već sada direktno ili indirektno na tom djelu. Novih sila ne ćemo privući, bar ne u tako znatnom broju, da bi se isplatilo cijeli taj rad oko saziva jednog općeg jevrejskog kongresa.

Drugi idu još dalje. Oni tvrde, da u sazivu općeg jevrejskog kongresa leži opasnost, da će cijeli rad, koji je do sada počivao u čvrstim rukama cion. organizacije preći u ruke ljudi, koji nijesu tako duboko zainteresovani na tom djelu, da će prema tome intenzitet popustiti i da će nestati one sigurnosti, koju smo do danas imali u našu volju i ustrajnost.

Sve te primjedbe imadu samo relativnu vrijednost. Istina je, da imade u jevrejstvu nekoličo struja (asimilanti, skrajni ljevičari itd.), na čiju se suradnju uopće ne može ni pomisliti. Ali osim ovih stoji izvan cionističke organizacije još jedna ogromna masa, većinom neorganizovanih Jevreja, koji danas nemaju nikakvog udjela na obnovnom djelu. Jedan dio od ovih je sigurno pristupačan i radio bi, kad bi se k njemu pristupilo pod drugom firmom, a ne pod cionističkom. Osim toga imade velikih svjetskih jevrejskih udruženja, koji iz raznih razloga ne mogu da rade pod vodstvom cion. organizacije, ali koji bi eventualno u zajednici sa cion. organizacijom poradili oko obnove Erec Jisraela. Pa makar se sva ta iščekivanja i izjalovila, dužnost je cion. organizacije, da stupi pred sve Jevreje i da ih pozove na zajednički rad izvan okvira cionističke organizacije.

Prije nego što se sastane taj opći jevrejski kongres, mora vodstvo cion. organizacije da izvede neke izvjesne predradnje. Tu se u prvom redu misli na to, da se vodstvo stavi u kontakt sa zastupnicima najjačih jevrejskih stranaka i sa najvažnijim jevrejskim ličnostima, te da s njima tretira to pitanje. Već sama izmjena misli u tom pitanju, kao i pripravni radovi i zainteresovanje daljih krugova imati će za cijelo djelo obnove ogromno značenje.

Svakako treba imati na umu, da se teško izvojšteni uspjesi ne ponište kačovim prenačlim korakom. Djelo obnove Palestine ne smije izmaći iz ruku cionističke organizacije tako dugo, dok ne bude sigurno, da će sam iššuv moći da nastavi tim radom. Ali u tome nema nikakve zapreke za saziv općeg jevrejskog kongresa. Tim kongresom ne likvidira cion. organizacija, već ona kao jedan od najmoćnijih faktora u jevrejstvu i kao organizacija, koja je najviše zainteresovana na djelu obnove, postoji i nadalje i vodi glavnu riječ u toj akciji. To joj pravo ide po njezinoj snazi i po njezinom dosadašnjem radu. Bilo bi preuranjeno, kad bi već danas unaprijed precizirali statut i izradili zaključke, koje treba da prihvati taj kongres, ali je sigurno, da će cion. organizacija znati čuvati svoju neovisnost i prestiž u interesu opće jevrejske stvari.

Taj bi opći kongres trebao da preuzme ulogu Jewish Agency. To se zapravo i hoće. Jewish Agency treba da je reprezentant cjelokupnog jevrejskog naroda. To bi imalo ne samo jače materijalno,

*) Donosimo ovaj članak kao nastavak debate o pitanju saziva općeg svjetskog židovskog kongresa i Jewish Agency-u.

već u prvom redu silno moralno značenje. Konačno jedan kongres za obnovni rad u Palestini može samo zaključiti i raditi za jevrejizaciju Palestine, a to je glavno. Palestina neka postane jevrejska. A sigurno je, da će se u svako doba naći dovoljan broj radnika, koji će opet poraditi na tome, da Palestina ne bude jevrejska samo u brojčanom smislu, već da to bude u istinitom smislu nacionalna domaja za jevrejski narod. Cijonističkoj se organizaciji tek tu otvara široko polje rada. Treba samo naći puteva i sredstava, da se povećava procenat jevrejskog življa u zemlji, a ostalo sve će se već lakše moći izvesti.

Saziv općeg jevrejskog kongresa je veoma važna akcija i s time se treba u tančine pozabaviti. Treba točno izraditi program za saziv kongresa i dobro predvidjeti razne eventualnosti, te procijeniti njihove dobre i loše strane. Možebit da će pri tome prosudjivanju izbiti razni momenti, koji govore i protiv sazivu kongresa, njih treba uvažiti i pomno prosuditi. Ali se ne smije principijelno unaprijed otkloniti ideja općeg jevrejskog kongresa, jer se time podvezuje svaka daljnja akcija u tom smjeru. Prije ili poslije, jednom će se morati sazvati opći kongres, pa je stoga mnogo bolje, da se što prije pristupi ozbiljnom i realnom proučavanju tog pitanja i izgradnji nužnih preduvjeta. Možebit će nam to ukazati novi put, koji će nas mnogo prije dovesti do cilja.

Dr. A. Benau

O osnovi novih pravila zagrebačke izraelske bogoštovne općine

I.

Etika sa kategoričkim imperativom socijalne pravde nije sa židovstvom vezana tek mehanički. Ona je bitnost židovstva.

Biva jasno, da se židovstvo nije ograničilo na religiju raspravljajući teoretskih etičkih zasada, stvorilo je religiju čina, i to čudorednog čina, koji se imao da ostvari u svijetu, u životu.

Svijet i afirmirani život u svim svojim smjerovima područje je dužnosti i zadataka, kako pojedinaca, tako i organizovanih zajednica.

Povukavši tako u krug religije savkoliki život i svekolike životne odnose, stare židovske općine, ma da su imale obilježje vjerskih zajednica, nisu bile samo vjerske, nego potpune socijalne uredbe.

Pod kraj 18. vijeka nastaje razlika između općina na zapadu i istoku.

Pod utjecajem Mosesa Mendelsohna i njegovih epigona u Njemačkoj, a Napoleonovog Synhedriona u Francuskoj, uslijed teških borbi za građansku ravnopravnost židovske se općine na zapadu odvajaju od dotadašnje tradicije, suzuju sve više polje svoga djelovanja, da utru put današnjim bogoštovnim općinama sa suženim djelokrugom na području kultura, školskokulturnom i karitativnom.

I onakav skućeni zadatak mogao bi po sebi dati općinama karakter narodno-socijalne zajednice, kad to ne bi osujetila njihova struktura i ideja, na kojoj su osnivale svoje djelovanje.

Takova općina, bez obzira na opseg područja i broj pripadnika čini za sebe autonomnu cjelinu, vodi računa samo o svojim

potrebama, gubi organsku vezu s ostalim općinama, zadovoljuje se sitnim radom za očuvanje kultura i institucija, što služe kultura, pa zato po vremenu gube značaj žive organizacije i bivaju pukli administrativni organ.

Opasnost, što je po ovakovom razvitku pretila židovskim općinama, bivala je od dana u dan očiglednija.

Treba da se općine bude iz onoga zloknog »laissez faire, laissez passer«, unesavši u nje opet više toplinu, više života.

Treba promijeniti njihovu strukturu, valja opet proširiti njihovo djelovanje, unijeti više aktiviteta.

Priznavajući u svemu zakone evolucije, znamo da nije moguće preko noći, a prekidajući sve veze sa sadašnjicom, donijeti osnovice, koje će mahom dosadašnje općine radikalno preobraziti.

Sa toga gledišta valja prosuditi osnovu Pravila, što će je doskora raspravljati zagrebačka općina.

Svaki je statut samo okvir. Sadržinu ima da mu dađe uprava.

Na budućim će biti upravama, da li će predložena Pravila voditi do napredovanja zagrebačke židovske općine.

II.

Predložena osnova ne stvara nešto originalno.

Oslanjajući se što na dosadašnja pravila, što na statute inih općina, nastoji da dađe regulativ za zadatak, kako su ga odredila i stara pravila »da u granicama državnih zakona nastoji oko vjerskih i kulturnih potreba svojih pripadnika, pa da u tu svrhu osniva, uzdržava i unapređuje potrebe bogoštovne, nastavne, opće kulturne i dobrotvorno-socijalne zavode«.

Novi je momenat u osnovi da se više naglasuje socijalni no karitativni rad i time osnova intendira do sada neproduktivnu karitativnost svesti na polje produktivne socijalne djelatnosti.

Socijalno djelovanje općine ne smije i ne će Židove smatrati posebnim gospodarskim tijelom. Ali silom prilika, a u granicama mogućnosti, morat će i ona da vodi računa o tom, da istinska charitas ne leži u podavanju milosinja, nego u stvaranju i osiguravanju čestitih egzistencija i takovih institucija, koje će u tom socijalnom nastojanju posredovati između potrebnika i kapitala.

Brigu oko toga socijalnoga nastojanja ima da vodi predloženi »odbor za socijalno-dobrotvorne ustanove«, kakovoga dosadašnja pravila nisu poznavala.

Zadatak općina, kako je formulisan u osnovi Pravila zainteresuje jednako sve Židove.

Uredjeno i valjano vodjeno te upravljeno bogoslužje, škola i kultura i opće, socijalno-karitativno djelovanje nije Židovima jedan novum, na koji bi trebali tek da priviknu.

I stoga je jasno, što je općenitiji interes, to poželjnija je veća saradnja u realizovanju postavljenoga zadatka.

Ne bi li stoga za važnija pitanja bilo uputno uvesti prije postojale, a onda ukinute glavne skupštine (vrsta referenduma) otvoreno je jošle pitanje.

Predložena osnova ne statuirá glavne skupštine, ali povisuje u zastupstvu broj članova od 72 na 90 i time dokumentira želju za što življom saradnjom u upravi općine.

Da takova saradnja ne bude samo apstraktna statuirá osnova gubitak mandata za onoga člana zastupstva, koji bi neopravdano izbivao iz dvije uzastopne sjednice.

Po tome osnova traži aktivnost izabranih zastupnika i moralno sili i izbornike i pojedine interesne grupe, da u zastupstvo izašlju samo takove, koji će djelotvorno vršiti povjereni im mandat.

Dosadašnja pravila nisu sadržavala propisa o službenoj pragmatiki.

Ma da zagrebačka židovska općina ni u jednom slučaju nije napustila službenika, ako zbog starosti ili nemoći nije više mogao da vrši službe, odnos se onaj regulirao više po poznatoj židovskoj dobrotvornosti no po unaprijed ustanovljenim pravima službenika.

Osnova nastoji odnose između općine i njenih namještenika da uredi na bazi međusobnih prava i dužnosti.

To čini u jednu ruku službenom pragmatikom, u drugu ruku statuiranim disciplinarnim redom.

U tom obziru isličemo osobilu pravno osigurano mirovinu samom namješteniku, kao i njegovoj udovici, a uzdržninu za neopskrbljenu djecu iza očeve smrti, do navršene 18 godine.

Kako je time uredjen pravni odnos između općine i njezinih namještenika, opravdana je nada, da će namještenici, bez obzira kakovu službu obnašaju, raditi s ljubavlju i s interesom u provadjanju zadataka, što ih je općina sebi namehnula i time doprinijeli za njen napredak, za njen procvat.

Najznalnija razlika između predložene osnove i starih Pravila stoji u izbornom redu.

Osnova prekida sa kurijalnim sistemom, i ako ne uvodi potpuno opće jednako izborno pravo, i ako i osnova veže pravo biranja o bogoštovni plaćeni prinos, svakako je predloženom osnovom udovoljeno demokratskom shvaćanju, koje osobito iskače po statuiranom proporcionalnom sistemu.

Ne bi ni u kojoj zajednici bilo poželjno, da u njoj budu svi i svagda jednoga mišljenja, osobito kad se ne radi o načelnim pitanjima. Ovakova jednoličnost vodila bi do zastojanja, a zastoj po sebi znači: nazadovanje.

Raznolikost ideja bilo u principijelnim, bilo u taktičnim pitanjima daje zajednici života, a jer židovska općina treba da vodi računa o životu, jer mora da radi o realizovanju uvodno spomenutoga čudorednoga čina u svijetu, u životu, treba da bude reprezentant, da bude istinska predstavnica onih ideja, onih struja, što predstavljaju u samoj općini život.

Jedino po proporeu izabrano zastupstvo pruža nepatvorenu sliku toga života i stoga smatramo onaj dio osnove, koji određuje proporcionalni izborni sustav, važnim korakom za sredjenje prilika u zagrebačkoj općini.

*

Nismo se upuštali u tretiranje pojedinih ustanova, o njezinoj shodnosti ili manjkavosti.

Prikažali smo u krupnim crtama misli vodilice u osnovi, koja dolazi pred nadležno zastupstvo na raspravu.

Čujemo da je osnova razasлана svim članovima zastupstva na proučjenje.

Zelimo zastupstvu što sretnije riješenje.

H. b. E.

Gospodinu rabinu prof. dru. Gavru Schwarzu i njegovoj obitelji najsrdačnije čestita k bar micvi njihova sina Pauly-a

Dr. L. Margulies,
Koprivnica

Keren Hajesod

Ulanachenje Keren Hajesoda sa Keren Kajemetom. Glavni biro Keren Hajesoda i Keren Kajemeta priopćuju, da su sklopljena ulanachenja medju K. H. i Ž. N. F. glede načina sakupljanja. Ovo ulanachenje je po ravnateljima gore spomenutih fondova u septembru u Karlovim Varyma potvrđeno, te znači reviziju zaključaka londonske godišnje konferencije. Po novom ulanachenju priznaje K. H. pravo Ž. N. F.-u na dosadanjem načinu sakupljanja, kao bazari, sakupljanja za blagdane, škrabice i t. d. Ž. N. F. se ima da odrekne samoporezivanja. Nekoje klauzule označuju, da svi darovi za K. H., koji ostaju za pojedine krajeve u minimalnom iznosu, pripadaju Ž. N. F.-u, ne povisi li se to u vremenu od 4 mjeseca. Na isti način se ima Ž. N. F.-u predati one svote darovane K. H., koje u vremenu od 18. mj. nisu postigli stalni minimum. Konačno očituju zaslužnici glavnih biroa ovih fondova, da je samo onda moguć napredak sagradnje židovske nacionalne domaje, ako se interes K. Kajemeta i Keren Hajesoda sačuva. Ove fondove ne treba da se smatra konkurencijom, nego kao zajednički instrument opće svrhe za izgradnju naše domaje.

Izveštaj prve godine rada K. H. u Americi. Centralni biro Keren Hajesoda za Ameriku saopćuje nam slijedeći izvještaj rada K. H. Primici i izdaci se protežu na vrijeme od 17. aprila 1921., dana osnutka americkanskog K. H. biroa, do 30. aprila 1922., kod čega ne smije da se zaboravi, da je osnovan prije ljeta, što vrlo otežava posao, jer se organizacija nalazila u prvim počecima. Ako se brojevi odnose formalno na 12 mjeseci, tada se predpostavlja, da je zbilja radilo samo 7 ili 8 mjeseci. Troškovi su 9% od gotovine i darova:

Primici: Primici za Keren Hajesod 1.603.882.95. Razni primici 1.659.28. Bankovni krediti 20.000.—. Ukupno 1.625.542.23. Darovi 2.007.307.63. Sveukupno 3.632.849.86

Izdaci: Izdaci za mjesne komiteje 18.729.28. Opći troškovi administracije 287 hiljada 197.56. Manji izdaci 22.512.28. Namještaj itd. 10.586.39. Ukupni izdaci 339.026.01.

Obračun Londonskog biroa. Priposlano Keren Hajesodu ravnateljstvo London 1 milijun 163.886.36. Priposlano Hadas 72.500.—. Ukupno 1.236.386.36. Gotovina u blagajni 50 hiljada 129.86. Sveukupno 1.625.542.23.

Veliki dan za Keren Hajesod. Jedan ruski Židov (po njegovoj želji neimenovan) je za vrijeme njegovog boravka u Berlinu predao Keren Hajesodu ček od 10.000 funti, po današnjem tečaju 130 milijuna maraka.

Uspjeh Keren Hajesoda u Mezopotaniji. Zastupnik Keren Hajesoda dr. Bencijon, koji je nakon dolaska u Bagdad naišao na najveće poteškoće, stekao je svojim samosvjesnim radom Keren Hajesodu u Mezopotaniji mnogo prijatelja. Neobičan utisak na njegove protivnike (denuncirali su ga kod oblasti zbog boljševizma) je učinilo primanje kralja Fajsula, engleskog high komisionara Percy Cox, kao i njegovi dogovori sa mnogim engleskim i arapskim činovnicima u Iraku. Dismo kralja Fajsula nalaže, da mu se u njegovom radu ne stave nikakove poteškoće. Osnovan je Keren Hajesod-komite, kojem pripadaju najugledniji članovi židovske općine, a na čelu im je Haham Baši. Dosada je sakupljeno 12.000 funti. Darovanja se nastavljaju.

Iz židovskog svijeta

Ministar Kallay o židovskoj politici. U ime židovskog narodnog saveza i udruženih židovskih stranaka u Slovačkoj čestitao je dr. Weiner ministru Kallayu na imenovanju i razložio mu stajalište židovske stranke. Tom prilikom upozorio je govornik na anomaliju izbornoga zakona, po kojemu Židovi, ma da su dobili 80.000 glasova za židovsku listinu, ipak nijesu dobili mandata. Moli stoga ministra, da kod predsjednika republike zagovara promjenu izbornoga reda, tako da bi stranka, koja u izborima dobije 50.000 glasova, došla u drugi skrutinij. Konačno zamolio je ministra, da podupire ciljeve židovske narodne partije i izrazio nadu, da nijedan Židov pod režimom ministra ne će biti prikraćen radi svoga židovstva u političkim, gospodarskim i socijalnim pravima.

Ministar je u svome odgovoru izrazio prije svega zadovoljstvo, da se židovstvo u Slovačkoj konačno narodno osvijestilo i da je ciljevima narodnog saveza i udruženih židovskih partija inauguriralo jedinu moguću i ispravnu politiku za židovstvo. Veseli se, da je židovstvo napustilo politiku do ut des i da se postavilo na noge te samosvjesno traži svoja prava, koja mu se ne smije uskratiti. Dok židovstvo ustraje na toj bazi, te vodi samosvjesnu ali lojalnu politiku, naći će njegovi ciljevi razumijevanja i shvaćanja.

Glede izbornog zakona podsjetio je ministar na okolnost, da židovstvo živi razasuto i da zakonodavac nije mogao da misli na takove anomalije, no iz duha zakona, koji ne će da se izgubi nijedan glas, slijedi, da se moraju ukinuti ovakove anomalije i da toliki broj glasova ne može ostati bez zastupstva. Ministar naglašuje, da se već radi na promjeni izbornog zakona, i da će se kod te zgrade odstraniti i ova anomalija.

Ministar konačno izjavljuje, neka židovstvo ne iščekuje od njega, da će on nastojati steći simpatije židovstva uvažanjem ličnih želja pojedinaca; opravdane želje cjelokupnog židovstva naći će vazda potpuno razumijevanje kod njega.

Svečana skupština židovske realne gimnazije. Povodom podjeljena prava javnosti žid. realnoj gimnaziji u Beču, održana je u dvorani »Scholle« svečana skupština, kojoj su pribivali roditelji učenika i učenica i brojni prijatelji bečke židovske škole. Okružni liječnik dr. Abelles pozdravio je prisutne: »Podjeljenje prava javnosti, koje uslijedilo tek nakon temeljitog proučavanja učevnih metoda i uspjeha po stručnjacima, dokaz je pedagoške vrijednosti toga zavoda. U javnosti vladaju još uvijek kriva mišljenja o svrsi i tendenciji naše židovske škole. Nismo osnovali židovske škole iz taštine i nacionalističke potrebe za odjeljenjem. Želimo, da slijedeća generacija preuzme židovske kulturne vrednote. Želimo generaciju čestitih, židovskih ljudi sa zdravom dušom. Mi ne ćemo dopustiti, da se pred našim očima razvijaju takvi polutani, koji propadaju ne samo za židovstvo, već i za ljudsko društvo. Poput cijele židovske moderne, neka osobito škola unaprijedi ozdravljenje židovstva i povratak naroda k narodu. Kuratoriju, a osobito učiteljstvu, koje je pod vodstvom direktora dr. Viktora Kellera u nesebi-

čnom i podatnom radu vanredno mnogo postiglo, pripada hvala cijele židovske javnosti. Direktor dr. V. Keller govorio je o važnosti prava javnosti za židovsku gimnaziju. Bilo je nažalost političkih zapreka, koje su sigurno bile naopravdane, jer ova škola je samo jedna kulturna uredba. Da su izvještaji inspekcija, koje su vodili uvaženi državni stručnjaci bili tako povoljni, neka bude učiteljstvu, kojemu on ovim izriče hvalu, velika zadovoljština. Dokazano je mnogim kritičnim izjavama iz naših krugova, da naša žid. gimnazija nije samo odgojni zavod, nego potpuna srednja škola, koja se može mirno porediti sa najboljim državnim školama. Velikom toplinom govorio je Keller o učenicima zavoda. »Puni sreće promatrali smo mi učitelji, kako se medju djecom stvara novo društvo. Djeca prihvatila su načela škole, oni stoje vjerno jedan uz drugoga, a sa učiteljima sklopili su prijateljstvo. Ja vjerujem u židovski narod, jer vjerujem u ovu djecu. (Burno odobravanje.) U ime kuratorija židovske realne gimnazije govorio je predsjednik bogoštovne općine g. dr. Karlo Pollak: »Glavna zasluga postanku i razvitku židovskog školstva u Beču pripada našem velikom odgajatelju, g. dru. Chajesu. Roditelji djaka žid. realne gimnazije pa i židovstvo Beča, kojima je mnogo do obnove židovskog naroda morat će u najskorije vrijeme za našu gimnaziju veće žrtve da pridonese, nego što je to do sada bilo.

Emir Abdulah u Londonu. Emir Abdulah je 14. o. mj. prispio u London. S njime putuje njegov prvi ministar Riz Paša ez Rikabi, koji je za vrijeme engleske okupacije Sirije pod lordom Al le m b y zauzeo visoko mjesto i za kralja Fajsula bio premier u Damasku. Engleski zastupnik u Amanu Mr. John Philby došao je također sa Emirom Abdulahom u London. Medju ostalim priopćuje nam »Times« od 16. oktobra:

»Posjet Emirov u Londonu će dati prilike Nj. Visočanstvu, da diskutira o budućim statusu Transjordanijske s Colonial Officeom, pošto je potrebno konačno izravnanje sa vladom Emira, da dodje u bolje stanje da može uzeti zajam, koji je nuždan za razvoj zemlje. Zasada čini Transjordanska dio sfere, za koju je vrhovni komisar Palestine, odgovoran. Ali Balfourova deklaracija ne spominje ništa za Transjordansku, a uslovi su sa obiju obala Jordana tako različiti, da je u interesu svih promjena odnosa izmedju Amana, Jerusalima i Londona.

Daljnja ograničenja za emigraciju u Sjedinjenim Državama. Americkanski član kongresa i predsjednik komisije za imigraciju Albert Johnson objelodanjuje pregled ograničenja za emigraciju, koja su stvorena u zadnje vrijeme, a u kojoj razlaže, da neke zemlje nastoje njima nepoželjne elemente otprovati u Ameriku. Pravi Poljaci u Americi vraćaju se u svoju domovinu, a iz Poljske dolaze u Ameriku gotovo isključivo samo Židovi. Johnson spočitava poljskoj vladi, da ona namjerno uskraćuje rasnim Poljacima putnice, a pogoduje u tome pogledu Židove. Johnson predlaže stoga, da se kvota za useljivanje snizi za one zemlje, koje izdavaju putnice iz nacionalno-političkih razloga. Johnson traži u interesu zemlje potpuno obustavljanje imigracije. Pošto to nije moguće zahtjeva

daljnja ograničenja: sniženje kvote za emigraciju od 5 po sto na 2 po sto; ograničenje dozvole useljivanja na žene i djecu od gradjana, koji imaju svoje stalno prebivalište u Sjedinjenim Državama. Konačno predlaže, da se djacima, artistima i specijalistima izvan kvote dopusti samo privremeni boravak.

Opasna agitacija za pogrome u Litavskoj. Potaknuti općim nezadovoljstvom, a naročito nastalom skupoćom, nastoje razni elementi, da u gradu Viļkomiru razviju agitaciju za pogrome. U svim ulicama afitirani su letaci, u kojima se sva krivnja za nepovoljno stanje u zemlji pripisuje Židovima i pozivlje litavsko pučanstvo, da na Židovima, koji se nazivaju boljševicima, špekulantima, iskali »gnjev svemogućega Boga«. Proklamacija potpisana je po »Tajnom savezu za čišćenje Litavske od Židova«.

Plakati djelovali su na pučanstvo i židovsko stanovništvo živi u panici. Židovski vojnici garnizona Viļkomir odstranili su uz životnu opasnost nahuškane fukare plakate. Ministarstvo za židovske stvari interveniralo je radi događaja u Viļkomiru. Položaj opasniji je i stoga, jer je uslijed poraza najjače stranke, autoritet umjerenoga ministra predsjednika Galvanovskoga znatno oslabio.

Dosadašnji rezultati izbora za Sejm u Litavskoj. Iz Kovna javljaju židovskom dopisnom uredu: Premda su u Litavskoj dovršeni već 12. oktobra svi izbori, nema još danas konačnog rezultata. Prema oficijelnim vijestima ustanovljen je rezultat u nekoliko izbornih kotareva. Iz tih brojaka vidimo, da je do sada najjača partija hrišćanskih demokrata dobila svega 37%, narodni socijaliste 20%, socijaldemokrati 10%, udruženje židovske listine 8%, Poljaci 7%, komunisti 7%, a konzervativna grupa 4% svih glasova. Već se danas daje ustanoviti, da su hrišćanski demokrati izgubili većinu i da će u budućem Sejmu biti jaka ljevičarska opozicija. Radi neodlučnosti nekih židovskih krugova raspršili su se mnogi židovski glasovi. U većim gradovima kao na pr. u Kovnu glasalo je svega 50% židovskih izbornika. Broj židovskih zastupnika još se ne zna. Utvrđen je samo jedan u okrugu Kovna. Razmjer glasova židovskih stranaka bio je ovaj: U Kovnu: cionista 3307, ortodoksna grupa 1061, folkisti 875. U Šavliju: cioniste 1280, ortodoksi 109, folkisti 248. U Kajdangu: cionisti 650, ortodoksi 87, folkisti 13. Isti razmjer postoji i u drugim izbornim okrugima. U litavskim političkim krugovima računa se sa 5 židovskih zastupnika.

Izbori u Rusiji i Židovi. Riga (J. C. B.) Govoreći o izborima u čitavoj Rusiji piše židovski komunistički list »Fmes« u uvodnom članku: »Pravo izbora treba u židovskim gradovima i gradićima kontrolirati po smjeru tako, da ne bude samo zapriječen izbor religioznih funkcionara, već se i svi aktivni cioniste elimiraju iz izbornih listina. Sa svim silama treba nastojati, da ne dodje u vijeće menševik, socijalista, revolucionarac, cionista ili Poale cionista.

Propaganda za bijeli teror u Rumunjskoj. Zadnjih dana razdijeljeni su po cijeloj staroj Rumunjskoj letaci, koji su

potpisani po profesoru Vergiliju Popescu. U letacima pozivlje se na osnutak hrišćanske nacionalne lige, koja bi po primjeru i metodama »Mađžara, koji se bude« inaugurirala u Rumunjskoj »hrišćanski kurs«. Pisac pamfleta preporuča užu vez s vodjama bijeloga terora u Budimpešti. Židovska federacija prijavila je taj slučaj vladi, i zatražila protuodredbe.

Balaković kandidira. Židovstvo Bijele Rusije marljivo sudjeluje u izornoj agitaciji Bloka za narodne manjine. Također ruski izborni komitej upravo je zaključio, da se zauzme za narodne manjine.

Poznati svojom neumornošću u pogledu izazivanja pogroma general Vulak-Balaković održao je u Nisvic-u prigodom godišnjeg sajma govor seljaštvu, u kojem ga je nagovarao, da ono za nj glasuje. Svoj govor završio je sa usklikom: »Udrite na Židove!«. Sakupljeni seljaci nijesu se dali ipak s tim provocirati, nego su napali Bulaka i htjeli su ga zlostavljati. Zahvaljujući posredovanju policije mogao je da umakne.

Pojačane represije protiv bloku narodnih manjina u Poljskoj. U Poljskoj su se u zadnje vrijeme šikanacije i represije protiv izbornoga bloka narodnih manjina povećale, naročito u krajevima, gdje veliki dio stanovništva pripada nacionalnim manjinama. Pomoću narodnih demokrata nastoji vlada, da umjetnim putem uspije protiv bloka. Vodja propagande Bulak-Balaković u Bijeloj Rusiji i Ospilkova u Voliniji, pobijaju krilaticom blok manjine, da se Ukrajina i Bjeloruska ne smije sjediniti sa Židovima koji su Krista razapeli. Agitatore bloka manjine se šikanira i često administrativnim putem baca u tamnice. I novine bloka se proganjaju.

U zadnjoj sjednici prijašnjega Sejma stavili su njemački i židovski zastupnici interpelaciju protiv ove oficijelne izborne taktike. Predsjednik Sejma nije pročitao interpelaciju — protiv dosadanjeg običaja, da se sve interpelacije još prije raspusta Sejma moraju riješiti tako, da će se interpelacija predložiti istom budućem Sejmu.

Pruski pokrajinski savez židovskih općina. Berlin (J. C. B.) Kako priopćuje komunističke predsjedništva židovske općine u Berlinu, rad ustrojenja pokrajinskog saveza židovskih općina u Pruskoj, koje je povjereno predstojniku na vijećanju bogoštovnih općina održano 25. juna o. g., tako je uznapredovao, da su skoro od svih većih općina predane pristupnice, da sada savez broji oko 400.000 duša. Procijeni li se ukupni broj Židova, koji sada stanuju u Pruskoj na 425.000 duša, to kazuje, da pokrajinski savez već danas, do vrlo malog dijela, reprezentira čitavo prusko židovstvo. Od većih općina (preko 1000 duša) pripadaju: Berlin, Frankfurt a/M., Breslau, Köln, Hanover, Düsseldorf, Königsberg i (Preussen, Essen, Beutheu O.) Schlesien, Dortmund, Stettin, Wiesbaden, Magdeburg, Aachen, Gleiwitz, Halle, Duisburg, Friex, Kiel, Gelsenkirchen, Bochum, Bonn, Erfurt, Liegwitz. Od općina Kassel i Krefeld predleže također priznanja. U glavnom fale samo još male općine.

Sto se tiče potrebnih predradnja za namaknuće državnih sredstava, lako je bilo moguće radove tako daleko dohjerati, da je u pravo vrijeme predano na pregled ministarstvu prosvjete, umjetnosti i znanosti.

Osuda antisemitskog urednika. Urednik poznatog münhenskog antisemitskog

organa »Völkischer Beobachter« Hans Sommer okrivio je u svom listu neutralno udruženje njemačkih židovskih gradjana s veleizdaje radi veze s Nijemcima neprijateljskom »Alliance Israelite«. Predsjednik centralnog udruženja dr. Brodnitz, tužio ga radi uvrede poštenja i pred sudom morao je dopustiti, da izadje u »Völkischer Beobachter« potpuni opoziv. Pri tome pokušao je Sommer da stvar prikaže tako kao da je ipak on imao pravo, budući da centralno udruženje samo sada ne podržava vezu sa »Alliance Israelite«. Bio je opet pozvan pred sud, ali ovaj je puta bio on i suoptuženi urednik Ditrih Echart osuđen na globu od 1000 maraka.

Strahovita perspektiva gladi u Ukrajini. Posebni izvjestitelj Ž. D. U. u Rusiji javlja: Prema vijestima iz raznih dijelova države raste glad u Ukrajini na strahoviti način. U Zaporoškom području iznaša za sada broj onih, koji od gladi trpe 121.200 osoba. U novembru će taj broj prema proračunima narasti na 200.000 osoba. Množina onih, koji trebaju pomoći, rasti će od mjeseca do mjeseca, tako da će se u martu 1923. morati računati na ogroman broj od 400.000 ljudi upućenih na javnu pomoć.

U Nikolajevu trpi sada 12% žiteljstva od gladi — tijekom novembra pridolazit će daljnjih 5%, do nove žetve, t. j. do augusta 1923., će množina gladju zatečenih u tom području 60% ukupnog žiteljstva iznašati. U Jekaterinoslavu mora se 150.000 osoba prehraniti o javnom trošku. U Odesi raste glad iz dana u dan. Oficijelna komisija ukrajinske vlade, koja je stanje u Odesi ispitivala, pronašla ga je veoma kritičnim. Iza višemjesečne stanke, za vrijeme koje nije bilo zabilježenih slučajeva smrti od gladi, umiru sada opet ljudi od gladi.

Upravitelj R. A. u Rusiji, Colonel Hasckel, javio je vlastitom izvjestitelju J. C. B-a u Rusiji, da se stanje u sjevernoj Ukrajini povoljno pokazalo, ali u južnoj Rusiji postalo je katastrofalno. Osobito su pogodjene od gladi gubernije Odesa, Nikolajev, Zaporoska, Jelisabetgrad, Jekaterinoslavski i područje Doneca.

Stanovništvo ovog područja moralo bi se do slijedeće žetve t. j. do augusta 1923. snabdjeti hranom. Zastupnik Joint-a u Rusiji i Ukrajini, dr. Bogen, koji se netom povratio iz Ukrajine, izjavio je posebnom izvjestitelju, da je sada stanje u južnoj Rusiji tako kritično, da organizacija Jointa mora ogroman rad uložiti oko njegovog ublaživanja.

Iz cionističkog svijeta i Palestine

60. rođendan Rubena Breinina. Dne 22. oktobra slavio je hebrejski književnik Ruben Breinin svoj 60. rođendan. Breinin pripada najstarijim pionirima novo-hebrejske literature. U svojoj mladosti priključio se borcu narodne misli u jevrejskoj literaturi Percu Smoleńskome. Pisao je dulje vrijeme svoje članke u Hašaharu. Na početku 90tih godina izdao je u Beču časopis Mimizrah umimaarav«. Kasnije bavio se žurnalistikom. te je u novojevrejskom pokretu imao znatnu ulogu, organizirajući društva za

širenje hebrejskog kao saobraćajnog jezika. Pored toga bavio se literarno-historijskim studijama. Njemu zahvaljujemo najbolje monografije o Perecu Smolenskome i Abrahamu Mapu. Prije nekoliko godina preselio se u Ameriku, da ondje radi za proširenje jevrejskog jezika. Osnovao je i ovdje više časopisa i predobio je za saradnju najbolje hebrejske radnike. Za vrijeme rata razvio je živu propagandu za cionizam, te je postigao vanredni uspjeh. Prije dvije godine izdao je monografiju o Teodoru Herzlu. Povodom njegove 60-godišnjice priredjene su u Americi razne svečanosti.

Iseljivanje iz Argentine u Palestinu. Iz Buenos Aires javljaju: Službeni list Cijonističke Organizacije u Argentini ustanovljuje, da se zadnjih godina opaža u Argentini jaka volja za emigracijom u Palestinu. Jedan dio argentinskih Židova pošao je već u Palestinu, ali sad se istom razvija pokret za emigracijom. Cijonistički list predlaže, da se stvaraju pojedine grupe emigranata.

Naročita molitva zahvalnica u engleskim sinagogama. Povodom ratifikacije palestinskog mandata sastavio je Chief Rabbi za Englesku naročitu molitvu zahvalnicu, koja ima da se čita 8. dana sukota (S. mini Acereh), prije molitve za dobrobit kralja i njegove obitelji u svim sinagogama Engleske.

Odstup sir Wyndham Deeds-a. »Daily Mail« objelodanjuje vijest, da će sir Gilbert Clayton, savjetnik u egipatskom ministarstvu unutrašnjih poslova, postati nasljednikom sir Wyndham Deeds-a. Već prije nekoliko mjeseca javilo se, da Deeds namjerava napustiti svoju službu kao civilni sekretar palestinske vlade, no da je ipak uspjelo nagovoriti ga, da još neko vrijeme ostane u Palestini.

Zastupstvo palestinskog židovstva u cijonističkoj Egzekutivi. Iz Jeruzalima javju: Gospodin Mejuhas imenovan je drugim zastupnikom palestinskog židovstva u Cijonističkoj Egzekutivi. Mejuhas uživa velik ugled u svim židovskim krugovima u Palestini, a naročito u sefardskim; član je predsjedništva Vaad Leumi-a i predsjednik jeruzalimske židovske općine. Kako je poznato, stvorio je XII. Cijonistički kongres zaključak, da u Egzekutivu u Palestini ima palestinsko židovstvo biti zastupano sa dva zastupnika. Jedan od tih zastupnika bio je do sada Margulies-Kalvaryski. Mejuhas je sada drugi zastupnik palestinskog židovstva u Egzekutivi, u kojoj će reprezentirati sefardsko židovsko pučanstvo.

Hipotekarni zajmovi u Palestini. Trgovački bulletin Palestine izvješćuje o osnutku štedne i predujmovne zadruge za gradnju, koja će davati zajmove na nekretnine. Ideja zajmova na nekretnine nova je za Palestinu i metode zajednice znatno se razlikuju od uobičajnih metoda u drugim zemljama. Zajmovi se podjeljuju pod uvjetom, da ne nadilaze 60% građevnih troškova i da zamoprimac supskribira na 5% zajma akcije zadruge. Dosad sklopljena su po društvu ova ulaganja: I. Svota od 10.000 funti drži se na raspoloženje za dovršenje još nedovršenih gradnja u Jeruzalimu. II. 25.000.— funti dano je kao zajam jednoj grupi za izgradnju jednog rada vrlova na cesti od Ejn Careva. III. 12.600.— funti uzajmljeno je grupama, koje u četvrti Talviola od Jeruzalima podizavaju zgrade. IV. 5.000.— funti

uzajmljeno je grupama, koje grade na cesti kraj Jafe blizu hidrauličke postaje od Rmatajma. V. 5.000.— funti uzajmljeno je za izgradnju četvrti prijašnjih bukharskih Židova u Jeruzalimu. VI. 10.000.— funti uzajmljeno je jednoj grupi, koja na jugu njemačke kolonije kod Hajfe na morskom žalu pod imenom Ba Galim gradi 30 kuća. VII. Oko 20 zajmova podjeljeno je radnicima, koji si grade u raznim četvrtima Jeruzalima kuće.

Sanitarni rad »Hadase«. Kako se oficijelno javlja, dozvoljen je na temelju jednog ulaganja između palestinske vlade i američkog Joint Distribution Committee po polonjenu izvjesni iznos za budžet sanitetskog odjeljenja palestinske vlade u svrhu poboljšanja sanitarnih uvjeta zemlje i naročito pojedinih naseobina. Ovim radom upravljao je zadnje 2 do 3 godine u židovskim naseobinama Medical Unit Hadasa. S obzirom na to, da se pobijanje malarije i drugih zaraznih bolesti kao što i nehigijenskih prilika provadja najuspješnije s kojim vladinim uredom, pristala je Hadasa u sporazumu sa Cijonističkom Organizacijom u Americi, da svoju organizaciju za pobijanje malarije i poboljšanje higijenskih uvjeta preda sanitetskom odjeljenju vlade. Za to potrebna sredstva stavlja J. D. C. vladi na raspolaganje.

Gradjevna djelatnost u Hajfi. Trgovački i industrijski departement palestinske vlade izvješćuje, da gradjevna djelatnost u Hajfi, ma da nije postigla na početku gradjevne sezone očekivaonog broja, ipak za prošlih tri mjeseci pokazuje znatni razvitak. Tako su rezultati za mjesec maj, juni i juli: maj 70 zgrada, juni 37 i juli 46, sveukupno 153 novogradnja. I. C. A. započela je gradnju od 35 kuća u Tel-Benamina, koje izvadja gradjevno društvo »Habone«, kod česa su u svrhu pokusa raznih materijala upotrebljene silikatne opeke, cement, kamen i t. d. Odalle imala bi se erpski potrebna iskustva, za ustanovljenje, koji je materijal najpodesniji za gradnje u Palestini.

Otvorenje historičko-filozofskog fakulteta u Jeruzalimu. Već je početkom ljeta u Jeruzalimu stvorio komitej Cijonističke Egzekutive za pripremu otvorenja fakulteta znanosti (historičko-filozofski odio). Komitej se obratio u posljednje vrijeme na nekoje profesore, poznate židovske učenjake, koji su obećali, da će doći u Jeruzalim i predavati na tom fakultetu. Kako je izvješteno, sredstva za otvorenje su već osigurana, tako da se može sa sigurnošću reći, da će se otvorenje fakulteta znanosti još ove zime omogućiti. Mikro-biološki institut će još ove godine stupiti u akciju.

Otkriće Antiohova groba u Palestini. Sa sveučilišta Pennsylvanije se priopćuje, da je ekspediciji za iskopavanje starine u Palestini pošlo za rukom otkriće groba Antioha. Arheolozi očituju, da se očekuju otkrića vrlo važnog arheološkog značenja.

Iz Jugoslavije

JEVREJSKI KURZEVI.

Kako je već bilo objavljeno u prošlom broju »Židova« da će kurzevi iz stare i nove jevrejske književnosti, problema cijonističkog pokreta, jevrejske istorije i palestinografije početi javnim predavanjima, to se danas objavljuje redoslijed ovih predavanja. Predavati će:

Gosp. dr. Lavoslav Šik o temi: Znanost židovstva, dne 4. XI. 1922.

gosp. dr. Aleksandar Licht o temi: Problemi židovstva, dne 11. XI. 1922.;

gosp. Salamun Löwy o temi: Novojevrejska literatura, dne 18. XI. 1922.;

gosp. Oton Rechnitzer o temi: Smjernice kod obnove židovske Palestine, dne 25. XI. 1922.;

gosp. dr. Mojsije Margel o temi: Židovska mistika, dne 2. XII. 1922.

Predavanje gosp. prof. dra. Gavre Schwärza objavit ćemo kasnije.

Nakon ovih predavanja započeti će iz gore spomenutih disciplina sistematski kurzevi, te će predavači primati prijave za iste.

Pozivljemo još jednom židovsko građanstvo na ova predavanja i kurzeve, koji će mnogome podati mogućnost da se orijentira u razgranjenom židovskom pokretu naših dana, pa da nakon toga i sam poradi na kojoj njegovoj grani.

Početnom predavanju pojedinog predavača imade pristup svatko; kursevima, zbog svrhe njihove, onaj, koji se obveže na stalni dolazak.

Omladinski Savez.

Amalija Spitzer U Osijeku umrla je u visokoj starosti gospodja Amalija Spitzer rođena Porges, udova osječkog nadrabina. U njoj gubi predsjednik Saveza cijonista Jugoslavije gosp. dr. Hugo Spitzer svoju majku. Izrazujemo našem odličnome sumišljeniku najiskrenije sautešće.

Glavna skupština žid. akad. potpornog društva u Zagrebu. Dne 21. X. 1922. održana je XXV. redovita glavna skupština Žid. akad. potpornog društva. Dezi-der König otvara skupštinu i pozdravlja prisutne. Tajnik Ausländer referiše o teškom financijskom stanju u prošlom ljetnom semestru te napominje, da se u ovom semestru ne će moći podijeliti toliko potpora, jer se blagajna nalazi u teškom položaju. Da bi se pak siromašnim studentima omogućio nastavak njihovih studija, provedena je u Zagrebu sabirna akcija u svim bankama i velikim industrijskim poduzećima. Tako je sakupljena oveća svota. Osobito se istakla u tom pogledu »Danica« d. d. za kemičke proizvode, koja nam je darovala svotu od K 20.000. Ističe zasluge građanskog odbora, koji je često svojim dobrim savjetima potpomagao menzu. Mnogo zahvaljujemo židovskom građanstvu u Zagrebu, koje je i moralno i materijalno potpomoglo menzu. Osobito su se istakla gospoda Arnold Fleischhacker i Simon Seligman, kojima je izrečena zapisnička hvala.

U odsustvu kolegice Panzer referiše kol. König o ekonomiji menze, te naglašuje osobiti mar i revnost, što ga je pokazala u vođenju kuhinje, te predlaže, da joj se izreče zapisnička hvala. Obroci za hranu ostali su nepromijenjeni kroz cijeli semestar. Izdano je oko 9440 obroka. Spominje znatan porast cijena i navadja, da su zalihe u smočnici posvema iscrpljene, pa valja pravodobno sve potrebštine nabaviti.

Blagajnik Ausländer iznosi blagajnički referat.

Ferijski odbornik kol. S. Pollak referiše o radu ferijskog odbora, te se najviše osvrće na sabirnu akciju, koja je vrlo

slabo ispala, tako, da je opstanak menze osiguran tek na tri mjeseca. Morat će se ozbiljno poraditi oko sabirne akcije, da se uzdrži ova vrlo važna institucija.

Kol. Levi u ime revizijskog odbora saopćuje, da su knjige u redu pronadjene.

Nakon podjelenja apsolutorija starome odboru, izabran je slijedeći odbor:

Predsjednik: Bruno Anhalzer, abs. iur.; potpredsjednik: Ervin Baneth, stud. med.; tajnik I.: Aleksandar Sonnenfeld, stud. med.; tajnik II.: Jakob Kalderon, stud. veter.; blagajnik Žid. potp. društva: Slavko Pollak, cand. med.; blagajnik menze: Jakša Ausländer, stud. med.; knjižničar: Santo Papo, stud. pharm. — Odbornici: Saša Frank, abs. iur., Hirsch Citryn, cand. med. — Revizori: Dezider König, stud. fil., Edo Neufeld, cand. iur. — Novo izabrani predsjednik zahvaljuje se na povjerenju, te izjavljuje, da će uložiti sve svoje sile, da društveni nivo podigne do te visine, koja je dolična jedne židovske zajednice. Moli za suradnju sviju članova. Nakon što je izabran posebni odbor za izradbu novih pravila, zaključuje predjednik glavnu skupštinu.

Svečano otvorenje židovske čitaonice u Sarajevu. Na Simhat Tora otvorena je na svečan način židovska čitaonica u Sarajevu, koja je uređena po Židovskom Nacionalnom Društvu, Gloriji i Liri. Svečanost otvorio je g. Mihael Levi po-

zdravljajući goste i izaslanike raznih korporacija, te iznoseći istorijat osnivanja čitaonice izrazio je želju, da Židovski Dom s novom čitaonicom bude sarajevskim Jevrejima pravi Bet Am i prava Suka, u kojoj će se okupljati svi oni, koji osjećaju i rade u jevrejskom duhu. Akt otvorenja izvršili su prisutni nadrabini. Nadrabin g. dr. Moric Levi u svojem govoru, uvodno hebrejski, a u nastavku španjolski i srpsko-hrvatski ističe, kako je židovski narod od vjekada bio narod knjige željan nauke, znanja i prosvjete. I ova čitaonica s bibliotekom treba da služi prosvjetnim ciljevima i za to se ne može njezina važnost dovoljno procijeniti. Nadrabin g. dr. Levy zahvaljuje u ime sarajevskih Jevreja svim onima, koji su svojom požrtvovnošću poradili oko uređenja čitaonice, a nada se, da će sunarodnjaci cijeneći taj rad, svim silama poduprijeti održanje te važne institucije kojoj želi svestrani uspjeh i napredak.

Nadrabin g. dr. Samuel Weszel počinje svoj govor takodjer hebrejski te onda izvodi da su Bet-Am i Bet Hamigdaš kod Jevreja gotovo isto tako važne ustanove kao i sami hramovi. Prinjenjujuć svetkovinu Simhat Toru, kao i običaj trojice hatanim na ovu slavu ina tri društva, koja osnovaše čitaonicu ističe, da ovo djelo ne će biti potpuno, ako se ne privrede u život ideja velike centralne židovske biblioteke, jer samo onda će Sarajevo imati i moralno pravo da

traži osnivanje židovskog seminara u tom gradu.

Dr. Leon Perić upravitelj čitaonice zamolio je potporu svih sarajevskih Jevreja. Dok je nadkantor Altarac pjevao poznatom spremnošću prigodne psalme, upisivali su se prisutni u spomen knjigu. Muški zbor Lire završio je taj dio programa pjevanjem Hatikve. Drugi dio programa ispunili su u glavnom omladinci i omladinke raznim uspjelim nastupima. Za Židovski Nacionalni Fond sakupljena je lijepa svota, a mnogi od prisutnih upisali su se za dobrotvore nove čitaonice. Najveća zasluga oko ostvarenja ove čitaonice ide agilnog g. Silviju Fincija, koji je uložio mnogo truda i oko uređenja ostalih prostorija židovskoga doma čija mu je uprava povjerena.

Bezobzirne deložacije. Novosadski »Jüdisches Volksblatt« javlja, da je u Novom Sadu opet započela bezobzirna deložacija židovskih stanara. Pored svih intervencija nije do sada uspelo obustaviti ove svojevoljne deložacije. Cijele obitelji deložirane su u roku od 24 sata, a njihovi stanovi nijesu dodijeljeni možda državnim činovnicima, što se obično navadja kao razlog deložacije, već su u mnogim slučajevima podijeljeni ovi rekvirirani stanovi ruskim emigrantima.

Židovi! Svakom prigodom sjetite se Ž. N. F.!

ISAK STEIN
67 ILICA 67

Trgovina kratke i
manufakturne robe
Veliki izbor čarapa

LIQUEURS „REGALS“

LUCIEN LEGRAS & Cie .: VERSAILLES
Dobiva se u svim boljim trgovinama

DIONIČKO
DRUŠTVO „MERKUR“

VELETRGOVINA I KONFEKCIJA PAPIRA

TELEFON:
17-95

ZAGREB - ILICA 31

PAPMERKUR
BRZOJAVI.

Veletrgovina
pisačeg, risačeg, novinskog, te
omotnog papira

Vlastiti proizvod
bilježnica, notesa, blokova i konfek-
cija svih proizvoda i papira

Tvorničko skladište
kuverata, te pisačeg i risačeg pribora

Asbestni škriljevac

cement, vapno, opeke,
betonsko gvožđe, traverze
i sav građevni alat, te materijal
prodaje na veliko:

„GRADIVO“ trgovačko društvo za
promet građevnim i
tehničkim materijalom

ZAGREB Bogovićeve ulica br. 3
Telefon 5-55 Brzojavi „Gradivo“

PRISPIO **AIDA** **PAMUK**
» «

za dobiti kod veletrgovine kratke, pa-
mučne, pletene kao i D. M. C. robe

Ferdo Schwarz i drug, Ilica br. 45
Telefon 2-56 Brzoj. naslov: Švadruk

OLGA SINGER
PAUL SCHRENGER

zaručeni

Pakrac

Daruvar

Jedino najveće specijalno skladište krat-
ke nakitne i pletene robe samo na
veliko, niske cijene, solidna podvorb

Dragutin Ullmann, Zagreb
Ilica 36 Ilica 36

Prispjele su pive vrsti

oštrice à la Gillette

6 K po komadu.

Za svaki komad se jamči.

i ostala roba

Ivan Spiz, Zagreb
Bakačeva ulica broj 5

Upotrebljavajte
samo

»L Y O«

kozmetičke
preparate

STEZNICI

po mjeri iz najfinijeg francuskog materijala po najnovijem pariškom i bačkom kroju.

Moderniziranje i čišćenje nošenih steznika

Atelier steznika

EMA BUXBAUM
Zagreb, Bregovita ul. 1.

„Sidro“ d. d.

Za trgovinu željezom

Valška ulica 40 ZAGREB Telefon 61 i 21-30

Veliko skladište željeza te sve u željeznu struku zasjecajuće robe, napose tra-verza i betonskog željeza.

IMPORTNA KUĆA

D. HIRSCHL I DRUG

8 AKADEMSKI TRG ZAGREB AKADEMSKI TRG 8

TELEFON BROJ 13—31.

TELEGRAM: HISCOMP.

nudja na veliko manufakturnu robu

KROJAČKA DVORANA

za GOSPODU

HINKO GRAF

Zagreb Berislavićeva
br. 4.

CIJENE UMJERENE · IZRADBA BRZA

Preporučuje se P. N.
gospodi za izradbu
najmodernijih odjela.
Veliki izbor .....
najfinijih engleskih
štofova

Čokolada
Manner
Wien

Zastupstvo i
skladište,

A.
ROMANO

AKADEMIČKI
TRG BR. 8

Prva hrvatska veletrgovina željeza i
željezne robe

Ferdo Hirschl k. d.

Jelačićev trg 13 ZAGREB Telefon br. 279

Poslovnica: Petrinjska ulica broj 4

Preporuča svoje bogato skladište željezne robe, posudja, gospodarskih strojeva, kućnih uređaja, te sve vrste građevnih potrebitina. **Solidna roba, brza posluga, cijene umjerene.**

KOVINE

Engleski cin (kositar), bakar, cink, mjed, olovo, bijela kovina (Lagermetall) u svima legurama i sve vrsti specijalnih kovina.

Sve vrsti kovinskih polufabrikata kao:

bakreni lim, olovni lim i vodovodne cijevi, cinkovni lim, pocinčani lim, mjedeni lim, bakrene kotlove za rakiju i polentu, kao i sve druge polufabrikate iz specijalnih kovina.

Peronospora štrcaljke System Austria i Vermorel te sve nadoknadne djelove.

Olovna gledja, minium, cinkovo bjelilo, zelena galica.

Tražite specialne ponude!

METALOKEMIKA

D. D. ZA KEM. I RUDARSKÉ PROIZVODE
ZAGREB

Strossmayerova ulica broj. 6.

Brzjavlj: METALOKEMIKA. Telefon inter. 16—11.

VREĆE

iz jute, tekstilita i papira nove i upotrebljene u svim dimenzijama za brašni, posije, ugali i t. d., dobiju se najjeftinije kod tvrtke

SCHOTTEN I DRUG

Vrhovčeva 13 ZAGREB Telefon 19-85

Kupujemo sve vrsti upotrebljenih vreća uz najveću dnevnu cijenu —

Zavod za posudjivanje nepremoćivih ponjava